

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1970/46

Karar Sayısı:1971/24

Karar Günü:2/3/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:4.8.1971/13916

İtiraz eden mahkeme : Bursa İş Mahkemesi

İtirazın konusu : Dâvaya bakan Bursa iş Mahkemesi, 274 sayılı Sendikalar Kanununun dâvada uygulanacak olan 21. maddesinin Anayasa'nın 46. maddesine aykırılığını iddia eden davacı vekilinin bu iddiasının ciddi olduğu kanısına vararak iptali için Anayasa'nın 151. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine baş vurmıştır.

Olay :

Davacı vekili dâvâlı işverenle dâvâlı işçi sendikasına karşı açtığı dâvada, dâvâlılar arasında düzenlenerek yürürlüğe konulmuş olan toplu iş sözleşmesinde yer alan haklardan dayanışma aidatı verilmek yoluyla müvekkilinin de yararlanmasına karar verilmesini istemiştir.

İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca Başkanvekili Lütfi Ömerbaş, üyelerden Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoglu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Kani Vrana, Muhittin Gürün ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katıldığı ilk inceleme toplantısında dosyadaki kâğıtlar, yasa hükümleri ve bu konuda düzenlenen rapor incelenmiştir. 274 sayılı Sendikalar Kanununun 21. maddesi 29/7/1970 günlü, 1317 sayılı Yasa ile değiştirilmiştir. Ancak, Bursa İş Mahkemesine açılan dâvada uyumsuzluğa yol açan olayın meydana geldiği tarihte, yürürlükte bulunan eski metnin uygulanması zorunludur. Bir dâvada uygulanacak yasa hükümlerinin de anayasal denetime bağlı olduğu Anayasa'nın 151 inci maddesi gereğidir. Bu nedenlerle mahkemece işin esasının incelenmesine Avni Givda'nın yeni hükümde eski hükme göre davacının hukukunu etkileyen bir değişiklik olup olmadığı araştırılmadan işin esasına geçilemeyeceği yolundaki karşıoyu ile ve oyçokluğu ile 24/11/1970 gününde karar verilmiştir.

Esasın incelenmesi :

Dosyadaki yazılar, yasa ve Anayasa hükümleri ve gerekçeleri, yasama meclislerindeki görüşmeler ve düzenlenen rapor incelendi; gereği görüşülüp düşünüldü :

1- Mahkeme, davacı vekilinin itiraz konusu 21. maddenin tümünün Anayasa'ya aykırılığını ileri süren görüşünü benimsemiştir. Oysa anılan maddenin ikinci fıkrası, 275 sayılı Yasanın 8. maddesi uyarınca Bakanlar Kuruluna tanınan teşmil yetkisinin kullanılması halinde birinci fıkranın uygulanmayacağını belirlemektedir. Bu durumda, ikinci fıkranın dâvada uygulama yeri bulunmadığından itiraz konusu maddenin dâvada uygulanacak olan birinci fıkrası ile sınırlı olarak incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

Aslında sendikaların derneklere ilişkin yasa kurallarına göre kurulması ve işlemesi olanağı mevcut olduğu halde bunların önemi ve özelliği ve geçmişteki uygulamalar gözönünde tutularak sendika özgürlüğünün Anayasal güvenceye bağlanması zorunlu görülmüş ve Anayasa'nın 46.

Esas Sayısı:1970/46
Karar Sayısı:1971/24

maddesi bu düşüncelerin ışığı altında düzenlenmiştir. O halde, Anayasa güvencesine bağlanan sendika özgürlüğünü zedeleyen yasa hükümlerinin Anayasa'ya aykırı düşeceğinde kuşku yoktur. İşçi ve işveren meslekî kuruluşlarının kuruluş amacı 15/7/1963 günlü, 274 sayılı Sendikalar Kanununun değişik 1. maddesinin birinci bendinde "sendika, federasyon ve konfederasyonlar bu kanuna göre işçi sayılanların ve işverenlerin müşterek iktisadî, sosyal ve kültürel yararlarını korumak ve geliştirmek için kurulan meslekî teşekküllerdir." diye tanımlanmıştır. Bu kanunun değişik 14. maddesinde de meslekî kuruluşların çalışma alanları daha ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir. Bu iki madde meslekî kuruluşların çalışma alanlarının toplu iş sözleşmesi yapmak, gerektiğinde grev ya da lokavt kararı almak ve uygulamak gibi işçi kuruluşları ile işveren veya işveren kuruluşlarını karşı karşıya getiren faaliyetlere sınırlı olmadığını, bunların dışında kimi alanlarda üyelerine haklar ve yararlar sağlayıcı faaliyetlerde bulunabileceklerini göstermektedir. Bu kuruluşların toplu iş sözleşmeleri dışında kalan faaliyetleri sonucunda elde ettikleri haklardan sadece üye olanların yararlandırılması, üye olmayanların bundan yoksun bırakılması ya da yararlanmanın kimi koşullara bağlanması, üye olmanın ya da olmamanın doğal bir sonucudur ve itiraz konusu hükmün bu yönden Anayasa'nın 46. maddesi ile çatışan bir yanı yoktur.

Toplu iş sözleşmelerine gelince : Toplu iş sözleşmelerinin de hükmün kapsamı içinde bulunduğu kuşku yoktur. Sadece itiraz konusu 21. maddenin birinci fıkrasının incelenmesi ile yetinilirse bu kuralın bir toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmek için üye olmayı meslekî kuruluşa üye olmaya zorlayan bir nitelik taşıdığı sonucuna varılabilir. Oysa böyle bir sonuca ulaşmanın gerçeğe uygun olup olmadığı konu ile ilgili diğer yasa hükümlerinin birlikte incelenmesine bağlıdır. 15/7/1963 günlü, 275 sayılı Kanunun 8. maddesi ile kimi koşulların gerçekleşmesi halinde bir toplu iş sözleşmesinin diğer işçilere ve işverenlere de uygulanması öngörülmüştür. Teşmil yan başlığını taşıyan 8. maddenin beşinci fıkrasında "bir toplu iş sözleşmesinin kapsadığı işçiler, aynı işkolunda çalışan işçilerin çoğunluğunu teşkil ediyorsa Bakanlar Kurulu, Yüksek Hakem Kurulunun iştirahî mütalâasını aldıktan sonra bu toplu iş sözleşmesinin aynı işkolundaki diğer işçilere ve onları çalıştıran işverenlere bir kararname ile teşmil edebilir. Teşmil kararnamesinde bu kararın gerekçesi de açıklanır. Yüksek Hakem Kurulu iştirahî mütalâasını en çok 30 gün içinde verir." denilmiştir. Teşmil halinde Sendikalar Kanununun 21. maddesinin birinci fıkrasının uygulanmayacağı aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Demek oluyor ki toplu iş sözleşmesinin Bakanlar Kurulunca üye olmayan işçilere ve işverenlere teşmili halinde o toplu iş sözleşmesini meydana getirmiş olan meslekî kuruluşun uygun yazısına gerek kalmayacaktır.

Öte yandan 15/7/1963 günlü, 275 sayılı Kanunun değişik 7. maddesinin üçüncü bendi ile bu hüküm dışında yeni bir hukukî kurum öngörülmüştür. Bu kurum ile bir mesleki teşekküle üye olmayan işçilerin bir dayanışma aidatını her ay o toplu iş sözleşmesine taraf mesleki kuruluşa ödemeleri yoluyla toplu iş sözleşmesinden yararlanmaları sağlanmış bulunmaktadır. 275 sayılı Kanunun 7. maddesinin 3 sayılı bendinde "Bu madde gereğince yapılan bir toplu iş sözleşmesinde taraf işçi teşekkülünün mensubu olmayıp o toplu iş sözleşmesinin uygulandığı işyerlerinde çalışan işçilerin bu toplu iş sözleşmesinden faydalanabilmeleri, taraf işçi teşekkülüne bu işçi teşekkülünce tespit edilecek bir dayanışma aidatını her ay ödemelerine bağlıdır. Bu dayanışma aidatının nasıl ödeneceği, taraf işçi teşekkülünce tespit olunur. Bu aidat aynı işyerinde çalışan ve toplu iş sözleşmesinde taraf işçi teşekkülüne mensup aynı kategori ve vasıftaki işçilerin ödedikleri sendika üyelik aidatının üçte ikisini aşamaz. Dayanışma aidatı ile ilgili olarak mevzuat ve toplu iş sözleşmesinde sendika üyelik aidatı hakkında konulmuş olan hükümler uygulanır." denilmiştir. Bu hüküm farklı görüşlere yol açmış bulunmaktadır. Kimi çevrelere göre anılan hükmün uygulanması Sendikalar Kanununun 21. maddesinin birinci fıkrası uyarınca kuruluşun yazılı muvafakatine bağlıdır. Karşı görüşü savunanlara göre de işçi kuruluşları dayanışma aidatını kabul etmek zorundadır. Kuruluşun yetkisi kanundaki sınırı aşmamak üzere aidatın miktarını belli etmekten ibarettir.

Gerçekten tasarı üzerinde çalışan Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporunda da belirtildiği üzere dayanışma aidatı kanuna yeni bir kurum olarak konulmuştur. Bir toplu iş sözleşmesinden yararlanmayı o toplu iş sözleşmesini yapan işçi kuruluşunun muvafakatine bağlayan bir hüküm bu maddede yer almış değildir. Bu hükme göre işçi kuruluşunun yetkisi kanundaki sının aşmamak üzere dayanışma aidatını saptamaktan ileri geçemez. Bundan başka bir işçi kuruluşunun kendi faaliyetiyle mensuplarına sağladığı hakların o kuruluşun mensubu olmayanlara teşmilini, kuruluşun yazılı muvafakatine bağlayan hüküm yasama meclislerince daha önce kabul edilmiş bir genel kural niteliği taşımaktadır. Dayanışma aidatına bağlı olan hüküm ise daha sonra kabul edilen 275 sayılı Kanunda yer almış bir özel kural niteliğindedir. Bir uyuşmazlığın çözülmesinde genel kuralın değil özel kuralın uygulanacağına kuşku yoktur. Kimi bilim çevrelerince de bu görüşler benimsenmiş bulunmaktadır. İşçi kuruluşlarının çabaları ile meydana gelen toplu iş sözleşmelerinden o kuruluşun üyesi olmayan işçilerin hiç bir külfete katlanmaksızın yararlanmaları adalet kurallarına da uygun düşmez. Bunların teşmil yetkisinin kullanılması ve dayanışma aidatı denen bir parayı ödemeleri yollarıyla bir toplu iş sözleşmesinden yararlanmaları yasa ile sağlanmış bulunduğundan itiraz konusu hükmün sendika özgürlüğünü zedeleyen bir yanı yoktur.

2- Sendikalar Kanununun 21. maddesinin birinci fıkrasının bir işçi kuruluşunun sağladığı toplu iş sözleşmesiyle kazanılan haklar ve yararlar ölçüsünde işverenle işçi kuruluşunun üyesi olmayan bir işçi arasında iş sözleşmesi yapılmasını sınırladığı bir gerçektir. Anayasaya aykırılık gerekçesinde itiraz konusu hükmün sözleşme özgürlüğüne aykırılığı ileri sürülmüş değildir. Ancak, Anayasa Mahkemesi bir hükmün Anayasaya aykırılığı konusunda ileri sürülen gerekçelerle bağlı olmadığından söz konusu hükmün Anayasanın sözleşme özgürlüğünü düzenleyen 40. maddesi açısından da incelenmesi gerekli görülmüştür.

Anayasanın çalışma ve sözleşme özgürlüğü yan başlıklı 40. maddesi şöyledir.

"Madde 40- Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun bu hürriyetleri ancak kamu yararı amacı ile sınırlayabilir.

Devlet Özel teşebbüslerin, milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır."

İkinci fıkranın yazılışından da açıkça anlaşıldığı üzere sözleşme özgürlüğü de öteki özgürlükler gibi sınırsız bir özgürlük değildir ve kamu yararı amacıyla yasa ile sınırlanabilir. Bilindiği gibi çalışanlarla ilgili sendikacılık hareketinin temel ereği işverenler karşısında güçsüz durumda olan çalışanların örgütlenmesini sağlamak ve bu örgütler aracılığı ile iktisadî ve sosyal haklarını ve yararlarını elde etmek, bunları korumak ve geliştirmektir. Toplu iş sözleşmelerinin oluşumu önce toplu görüşmeye çağrı ile başlamaktadır. Yetki uyuşmazlıklarının çözülmesini genellikle uzun süre devam eden toplu görüşme ve uzlaştırma evreleri izlemekte uzlaştırma kurullarının çalışmalarından çoğunlukla olumlu sonuç alınmadığı için grev uygulamalarına başvurulmakta, taraflar anlaşmaya varırsa uyuşmazlık toplu iş sözleşmesinin düzenlenmesi ile sona ermektedir. Böyle bir sonuca ulaşmanın büyük çabalara, katlanılması zor malî külfetlere bağlı olduğu gözönünde tutulunca işçi ve işveren uyuşmazlıklarının ancak gelişmiş sendikaların varlığı ile çözülebileceği gerçeği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu denli çabalar ve külfetlerle sağlanan toplu iş sözleşmelerden onu meydana getiren kuruluşun üyesi olmaya işçilerin hiç bir külfete katlanmaksızın yararlanmaları hem adalet kuralları ile hem de işçi kuruluşlarının kuruluş ereği ile bağdaştıramaz. Bundan başka toplu iş sözleşmesinden yararlanma olanağına kavuşan işçilerin bu kuruluşlara girmekten vazgeçmelerine ve işçi kuruluşlarının güçsüz duruma düşmelerine de yol açılmış olur. Güçsüz işçi kuruluşlarının uzun ve türlü uyuşmazlıklarla dolu toplu görüşmelere ve

Esas Sayısı:1970/46
Karar Sayısı:1971/24

özellikle giderek malî güçlerinin tükenmesine yol açabilecek grev uygulamalarına dayanabilmeleri olanağı yoktur, itiraz konusu hükmün yasaya konulmasının bu sakıncaları önlemek ereğine dayandığı ve bunda kamu yararı bulunduğu ortadadır. İtiraz konusu kural karşısında Bakanlar Kurulunca teşmil yetkisinin kullanılması ya da işçilerin dayanışma aidatı ödemek yoluyla toplu iş sözleşmelerinden yararlanmaları olanağı sağlandığına, işveren ve işçi arasında bu sınırlar içinde iş sözleşmesi yapılmasına engel de bulunmadığına göre itiraz konusu hükmün Anayasanın 40. maddesinde düzenlenen sözleşme özgürlüğünün özünü zedeleyen bir yönü yoktur. Bu nedenlerle itirazın reddi gerekir.

Başkanvekili Avni Givda, Üyelerden Celâlettin Kuralmen ve Recai Seçkin bu görüşlere katılmamışlardır.

Sonuç :

274 sayılı Kanunun itiraz konusu 21. maddesinin sınırlama kararı uyarınca incelenen birinci fıkrası hükmünün Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine Avni Givda, Celâlettin Kuralmen, Recai Seçkin'in karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile 2/3/1971 gününde karar verildi.

Başkan Hakkı Ketenoğlu	Başkanvekili Avni Givda	Üye Celâlettin Kuralmen	Üye Sait Koçak
Üye Nuri Ülgenalp	Üye Muhittin Gürün	Üye İhsan Ecemiş	Üye Recai Seçkin
Üye Ahmet Akar	Üye Halit Zarbun	Üye Kâni Vrana	Üye Muhittin Gürün
Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Şevket Müftügil	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞIOY YAZISI

15/7/1963 günlü, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 21. maddesinin gerek eski gerekse 29/7/1970 günlü, 1317 sayılı Kanunla getirilen yeni metnine göre bu maddenin birinci fıkrası,

Esas Sayısı:1970/46
Karar Sayısı:1971/24

"Sendikalar Kanununa göre oluşan işçi veya işveren kuruluşunun kendi faaliyetleri sonucunda mensuplarına sağladığı hak ve çıkarların o kuruluşun mensubu olmayanlara teşmilinin söz konusu kuruluşun yazılı muvafakatına bağlı olduğu" kuralını koymuş bulunmaktadır. Bu hükmünde geçen "hak ve menfaatler" deyimine "toplu iş sözleşmeleri" nin girdiğinde kuşku yoktur. Çünkü toplu iş sözleşmelerinin ereği ilgililere bir takım hak ve çıkarlar sağlanması olduğu gibi 21. maddenin son fıkrasında "toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 8. maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunun bir toplu iş sözleşmesini teşmil etmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünün uygulanmayacağı" yolunda belirlenen istisna hükmü de bu görüşü ayrıca, tartışmayı gerektirmeyecek bir açıklık ve kesinlikle teyit eylemektedir.

15/7/1963 günlü, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, 7. maddesinin 3 sayılı bendiyle bu konuda toplu iş sözleşmeleri ve işçi kuruluşları yönünden ikinci bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre "yapılan bir toplu iş sözleşmesinde taraf işçi kuruluşunun mensubu olmayıp o toplu iş sözleşmesinin uygulandığı işyerlerinde çalışan işçilerin, bu toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmeleri taraf işçi kuruluşuna o işçi kuruluşunca saptanacak bir dayanışma ödentisini her ay ödemelerine bağlıdır."

275 sayılı Kanunun 7. maddesinin 3 sayılı bendinin, 274 sayılı Kanunun 21. maddesinin birinci fıkrasının hükmünü bir değişikliğe uğrattığını düşünmenin yeri ve hukuki dayanağı olamaz. Çünkü iki hüküm arasında bir çelişki değil birbirini bütünleme durumu vardır. Birinci hüküm bir kuruluşun sağladığı hak ve çıkarların teşmili konusunu, ikinci hüküm ise dayanışma ödentisi konusunu düzenlemektedir. Birinci düzenleme doğrudan doğruya sendikalara ilişkin olduğu için 274 sayılı Kanunda, ikinci düzenleme doğrudan doğruya toplu iş sözleşmeleri ile ilgili bulunduğu için 275 sayılı Kanunda yer almıştır. İki hüküm arasında tam bir uyum vardır ve toplu iş sözleşmeleriyle sağlanan hak ve çıkarların teşmili için iki koşulun yani yazılı muvafakat ve dayanışma ödentisi koşullarının bir arada gözönünde tutulup işletilmesi gerektiği ortadadır. Kanun koyucunun, dayanışma ödentisi verilmesi halinde 274 sayılı Kanunun 21. maddesinin birinci fıkrası hükmünün işlememesini öngörmüş olsaydı, aynı maddenin son fıkrası ile "Bakanlar Kurulu kararı ile yapılan toplu iş sözleşmesi teşmilleri" ni birinci fıkra hükmü dışına çıkardığı gibi, bu durumu da özel bir hükümlerle istisna kapsamına almak yoluna gitmesinin tabii ve zorunlu olduğu unutulmamalıdır.

Öte yandan 274 ve 275 sayılı Kanunlar Yasama Meclislerinde aynı zamanda, hemen hemen bir arada denebilecek biçimde görüşülmüş ve aynı günde kabul edilmiş iki yasadır. Yalnızca bu durum dahi 274 sayılı Kanunun 21. ve 275 sayılı Kanunun 7. maddeleri arasında bir çelişki bulunduğu veya ikinci düzenleme ile birinci düzenlemenin dolaylı olarak etkilenmesi ereğinin güdüldüğü yolundaki bir görüşün yersizliğini ortaya koyacak niteliktedir.

Yazılı muvafakat koşulunun dayanışma ödentisi verilmesi durumlarında da geçerli olduğunu böylece belirledikten sonra şimdi 274 sayılı Kanunun 21. maddesinin birinci fıkrasının, bu niteliği ile, Anayasa'ya aykırı bulunup bulunmadığı kısaca tartışılacaktır.

Kanun, ancak Bakanlar Kurulunun 275 sayılı Kanunun 8. maddesi uyarınca bir toplu iş sözleşmesini teşmil etmesi halinde inceleme konusu hükmün uygulanmamasını öngörmüştür. 275 sayılı Kanunun 8. maddesi uyarınca teşmil kararı verilmesi " o toplu iş sözleşmesinin kapsadığı işçilerin aynı iş kolunda çalışan işçilerin çoğunluğunu oluşturması, sözleşme hükümlerinin belli işyerlerinin veya belli bölgelerin çalışma koşullarına uyması, Yüksek Hakem Kurulunun düşüncesinin alınması ve kararname düzenlenmesi" gibi bir takım koşulların gerçekleşmesine bağlıdır ve şu duruma göre istisna hükmünün uygulanma yerinin per dar kalacağı ortadadır. Demek ki 274 sayılı Kanunun 21. maddesinin birinci fıkrasının getirdiği, kapsamı ve etkisi geniş bir kuraldır.

Böyle bir kuralın, uygulamada etki alanındaki işçileri bir takım sendikalara girmeğe yahut bir takım sendikalardan çıkmağa zorlayacağında veya bunların diledikler biçimde sendikalar kurmalarını en gelleyeceğinde kuşku yoktur. Bu sonuca yol açan bir kuralın ise Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasıyla çalışanlara ve işverenlere tanınan önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkını, özüne dokunacak biçimde, sınırladığı ve Anayasa'nın 46. ve 11. maddelerine aykırı bir durumu oluşturduğu ortadadır. 274 sayılı Yasanın 21. maddesinin birinci fıkrası hükmünün, şu niteliği dolayısıyla, iptal edilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesinin 1970/46 esas sayılı işte, yukarıda sözü edilen hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine ilişkin olarak verdiği 2/3/1971 günlü, 1971/24 sayılı karara bu nedenle karşıyım.

Üye

Avni Givda

KARŞIOY YAZISI

1) 274 sayılı Yasanın 21. maddesindeki sendikanın yazılı onayı koşulu, yine bu maddedeki açık kuralla Bakanlar Kurulunun 275 sayılı Yasanın 8. maddesi uyarınca vereceği kapsamı genişletme kararı için kaldırılmıştır. Demek ki böylece 275 sayılı Yasanın 7. maddesinin 3. fıkrası uyarınca dayanışma Ödentisi ödeyerek toplu sözleşmeden yararlanma kuralı, 274 sayılı Yasanın 21. maddesindeki yazılı onay koşuluna da bağlı bırakılmıştır. Nitekim Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin bir kararında da haklı ve yerinde olarak dayanışma ödentisi vermek isteyen işçinin sendikanın onayı olmadıkça toplu iş sözleşmesinden yararlanamayacağı benimsenmiştir. (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3/12/1964 günlü, E. 8485-K. 7983 günlü karar-Doçent Dr. Fikret Sönmez - Türkiye'de Sendika Hürriyeti ve Teminatı - İzmir Ege Üniversitesi Matbaası 1968, S. 67).

2) Öğreti alanında da dayanışma ödentisi ödemek isteyen bir işçinin toplu sözleşmeden yararlanmasının gerekeceği, bu yararlanmanın sendikanın onayına bağlı tutulmasının sendika özgürlüğünü çiğneyeceği görüşleri ileri sürülmektedir. (Doçent Dr. Fikret Sönmez, yok-anılan kitap S. 64, 68; Dr. Seza Reisoglu, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Toplu İş Sözleşmeleri - Ankara Hukuk Fak. yayım - Ankara 1967 S. 79 sonları, S. 201 sonları ve 202 başları).

3) Bir sendikaya üye olmayan bir işçinin çalıştığı işyerinde o sendikaca yapılan sözleşmeden yararlanması hakkının 275 sayılı Yasanın 7/3. maddesinde düzenlendiği bu maddedeki yararlanma kuralının 274 sayılı Yasanın 21. maddesinin 1. fıkrasındaki sendikanın yazılı onayını zorunlu kılan kurala göre özel nitelikte bir kural olması bakımından 21. maddeden önce ve 21. madde gözönünde tutulmaksızın uygulanması gerektiği görüşü doğru değildir. Gerçekten, 21. maddenin 2. fıkrası kuralıyla 275 sayılı Yasanın 8. maddesi uyarınca toplu iş sözleşmesi kurallarının kapsamına genişletilmesine Bakanlar Kurulunca karar verilmesi durumunda 21. maddenin 1. fıkrasındaki sendikanın onayı kurulanın uygulanmayacağı bildirilmiştir; oysa sözü edilen 8. madde kuralı da, tıpkı 7/3. madde kuralı gibi 274 sayılı Yasanın 21. maddesinin 1. fıkrası kuralına göre özel nitelikte bir kural sayılabilir. Bununla birlikte yasa koyucu, 8. madde kuralını 274 sayılı Yasanın 21/1. maddesi kuralının kapsamı dışında tutmayı zorunlu görmüş, 7/3. madde kuralı için ise böyle bir saklı tutma kuralı koymamıştır.

Esas Sayısı:1970/46
Karar Sayısı:1971/24

Bir de 275 sayılı Yasanın 7/3. maddesinin yazılışı da dayanışma ödentisi verecek olan her işçinin başka bir koşul aranmaksızın toplu sözleşmeden yararlanacağı yollu bir kesinlikle değildir; o metin toplu sözleşmeden yararlanacakların dayanışma ödentisi vermek zorunda olduğunu belirtmekle yetinmektedir. Eğer olayda 274 sayılı Yasanın 21/1. maddenin dahi uygulanabilmesi söz konusu olmasaydı, o zaman bu kuralın yazılışındaki kesin olmayış, dayanışma ödentisi vermenin işçinin toplu sözleşmeden yararlanmasının tek koşulu sayılmasına engel olmazdı.

4) Demek ki itiraz konusu onay kuralı dayanışma ödentisi vererek toplu sözleşmeye katılma konusunda da uygulanacaktır. Sendikanın onay vermemesi ile işçiyi kendisine getirmek zorunda bırakmak istediği açıktır. İtiraz konusu kural, salt biçimde yazılışı nedeni ile böyle bir zorlamaya yol açmaktadır. Eğer sendikanın onaydan kaçınmasının haklı nedene dayanmaması durumunda toplu sözleşmeden yararlanmak isteyen onayın verilmesi için dâva açabilmesi öngörülse idi Anayasaya aykırılık düşünülemezdi; imdi bu kural, Anayasanın 46. maddesinin 1. fıkrasına aykırılığı yüzünden iptal edilmek gerekli iken itirazın reddedilmiş bulunması, Anayasaya uygun değildir.

Sonuç : İtiraz konusu kuralın iptali gerekmediği görüşüne karşıyım.

Üye

Recai Seçkin